

Emléktáblák: 1. az Üllői-ut és Köztelek-utca sarkán, 2. a Ferenc József-téren, 3. a Szentkirályi-utcában.

Budapest története emléktáblákban.

Világhírű írók világhírű regényekben gyönyörű színekkel számtalanszor rajzolták már meg a nagyváros portréját. Megkapó valóságúsággal érzékeltették azt a lüktető tempót, viharzó mozgást, lendülő életet, amely a nagyváros utcáin lobog és a művészek szinte újjáteremtő erejével vetítették eléink a világvárosok pompáját, fényét, melegségét, nyomorúságát. A regények színes mesevonata sokszor vitte el képzeletünket Párizsba, ahol olyan jól ismerjük már az Eiffel-tornyot, a bois de boulognet, a quartier latin-t, a rue Parnassont, mintha éveket töltöttünk volna a párizsi aszfalton, vagy Rómában, ahol Anatol France-al álmodozhattunk a Colosseum árkádjai alatt.

A regények, lexikonok és történelemtények betűi elmulhatalanul vészték emlékezetünkbe a világvárosok képét és a tereken, kertekben, temetőben pompázó műemlékeket, amelyet egy művész, vagy nemzeti hős, vagy az állam életében jelentős fordulónap emlékére emeltek.

De ezeken, a lexikonokból és művészettörténeti könyvekből ismert nagyobb műemlékeken kívül még számtalan olyan kisebb, szerényebb, talán művészi tartalmában igénytelenebb, de jelentőségében sokszor nagyobb fontosságú emléklapok is díszítik a világváros testét, amelyek csöndesen testőlnak meg esetleg egy omladozó ház ablaka mellett, vagy egy egyszerű rácskerítés rozsdázó karcain, vagy elrejtőzve szűz külön valahol, távol a kíváncsi emberek szemétől. Az emberi kegyelet és megemlékezés köz-katonái ezek az emléktáblák a bérházak, templomok vagy muzeumok falán.

Pedig a nemzet életét, társadalmi és művészi fejlődését és a fejlődés iramát sokkal jobban, teljesebben jellemzik az emléktáblák, mint a kiabáló, hatalmas szobrok és mauzoleumok. Az emléktábla mindig történelem, a szobor legtöbbször csak szim-

bólum. Az emléktábla a múlt egy érdekes, vagy értékes történelmi pillanatának átmentése a jelenbe, a szobor egy történelmi pillanat hangulatának kifejezése, egy nemzet vagy kulturális alak megbecsülése.

Az emléktáblák egyszerű adatai és a körükön fonódó események alapján főbb vonalakban könnyen összeállítható a város története is. Minél több emléktábla díszíti a város falait, annál gazdagabb, színesebb, fordulatossabb és izgalmasabb volt a város élete.

Budapest nagyszámú emléktáblái alapján az a külföldi is könnyen megismerheti a város és az állam érdekesebb epizódjait, aki csak néhány napot szentel a város megtekintésének.

A Kossuth-téri Széchenyi-szobor oldalán levő dombormű például Ferenc József megkoronázását ábrázolja.

A Tudományos Akadémia falán levő Széchenyi-emlékmű az akadémia alapításának nagyszerű pillanatát örökíti meg.

A Vigadó falán látható tábla a régi „Pestváros Színháza” emléket őrzi.

A Szép-utca és Kossuth-utca sarkán levő Petőfi emléktábla a nagy költő pesti szállását jelöli meg.

A Mester-utcában Thaly Kálmánnak, a kuruc háborúk történetirójának emléklapok láthatók.

A Nemzeti Múzeum lépcsőjénél Vasváry Pálnak, a 48-as idők lelkes szónokának emeltek emléket.

A Kapisztrán-templom falán levő emléktábla azoknak a hősöknek emléket hirdeti, akik kétszáz évvel ezelőtt a törököktől visszavették Budavárát.

És így tovább, végtelennek tetsző vonalban sorolhatnánk fel a Tabán, a citadella, a királyi palota, a különböző terek, kisebb és nagyobb utcák emléktábláit, amelyek történelmi sorrendben véve filmszerű képét adnák Budapestnek és Budapest életének.

Néhány tömör mondat

II. Lajos király emléktáblája a Szent Gellért-lépcsőnél.

egy dísztelen emléklapon sokszor megrázóbban vetíti elénk a történelmi idők nagy színjátékát, mint a leglángolóbb művésztől megmintázott szobor. A Szent Gellért-lépcsőnél mohosodó egyszerű kőlap a mohácsi vész és II-ik Lajos király megdőböntő tragédiáját tárja fel. 1526-ból származó értékes adat ez nemcsak Budapest, hanem az egész nemzet életéből.

Egy másik érdekes tábla 1714-ből származik. A Váci-utca és Irányi-utca sarkán van az az emléklap, amelynek tanúsága szerint XII-ik Károly svéd király 1714-ben lóháton jött Magyarországra és pesti tartózkodása alatt az emléktáblával díszített házában lakott.

Érdekes kulturisztóriai dokumentum a régi Várszínház főkapuja fölött levő Beethoven-emlékplakett, melynek szövegéből megtudjuk, hogy a nagy zeneköltő 1800 május 27-én Budapesten hangversenyzett.

A kapisztráni templom falába beépített tábla az 1260-as évek történetét beszél el és a nemzet szempontjából három érdekes eseményt jegyez fel a történetírók részére. Ide tették 1301-ben III-ik Endre királyt, az 1686-i veszélyes török ostrom alatt ez a templom volt a budai keresztények menedékhelye és 1792-ben itt koronázták meg I. Ferenc magyar királyt. Mennyi könny, áldozat, könnyörtelen éjszaka, rémült esztendő, megnyugvás, öröm és hálaima emléke fűződik az ősrégi templom falához. A templom ömaga történelmet és kóvokat képvisel és legendaköre egy könyvtárra való könyvsorozatot is kitesz.

A Ferenciek templomának falában az 1837-i borzalmas árvíz hőseinek, Wesselényi Miklós bárónak emlék-

Wesselényi Miklós báró, az árvízi hajós emlékére emelt dombormű.

műve látható. Budapest egyik legszörnyűbb esztendejének történelmi dokumentuma ez a dombormű, mely egyben az újjáépülés kezdetét is jelenti.

Nagy számban találunk Budapesten olyan emléktáblát is, amely mint művészettörténeti dokumentum, vagy a magyar művészet és irodalom nagyjainak életrajzi adata a nemzeti kultúra kialakulásának örök emléke lehet.

Arany János emléktáblája az Üllői-ut és Köztelek-utca sarkán a nagy magyar epikus egykori lakóházát jelöli meg.

Emlékrelief díszíti a Szentkirályi-utcában azt a házat, amelyben Katona József egykor Bánk bánját írta.

Az emléktáblák minden esetben muzeális kincsé avatják azt az épületet, amelynek falán díszlenek, mert a mult legendás, sokszor rejtélyes zománc fonja körül azt az ablakot, amelyen belül valamikor királyok, híres szépségű asszonyok, irlygelt művészek, megcsúfolt poéták vagy lánglelkű koldusok éltek. Hiszen gyakran az életet is áhítatos bámulat, elragadtatott hődotat vagy gyermekes kíváncsiság veszi körül, ha magasan állnak fölöttünk, hogyne szőné hát át a csapongó fantázia ezer meséje azoknak életét, akik ma már csak egy-egy emléktábla rövid mondataival hirdetik mereven és örök egyformán, hogy valamikor ők is voltak, hogy okosak, szépek, hősök, bölcsök voltak.

Szinetár György.

A várbeli Helyőrségi (Kapisztrán) templom bejáratánál elhelyezett emléktábla.

XII. Károly svéd király emléktáblája a Váci-utcában.

Beethoven-emléktábla a Várszínház bejáratánál.